

17.12.2020

EOAK/6374/2018

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Terhi Arjola-Sarja

JULKISET KULJETTAJATIEDOT -PALVELU

1 ASIAN TAUSTA

Liikenteen turvallisuusviraston Julkiset kuljettajatiedot -palvelun tietosuoja- ja tietoturvakysymykset nousivat loppuvuodesta 2018 julkisuuteen. Virasto sulki kyseisen palvelun 9.12.2018, mistä kerrottiin viraston julkaisemalla tiedotteella. Tiedotteen mukaan palvelu oli suljettujen arvioimiseksi, missä muodossa julkisia ajo-oikeustietoja voidaan jatkossa antaa. Tiedotteessa esitetyn perusteella asian selvittämisen taustalla oli palvelun antamista tiedoista ja tietojen julkisuudesta Liikenteen turvallisuusvirastolle tullut palaute. Palvelua oli arvosteltu siitä, että palvelusta oli mahdollista saada henkilötietoja tarpeettoman laajasti.

Julkiset kuljettajatiedot -palvelusta tuli myös oikeusasiamiehelle useita kanteluita.

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 4 §:n nojalla otin omasta aloitteestani tutkittavaksi Liikenteen turvallisuusviraston menettelyn asiassa.

Liikenteen turvallisuusvirastolle asiassa toimittamassani selvityspyynnössä pyysin annettavassa selvityksessä kiinnittämään huomiota erityisesti siihen, minkälaiseen oikeudelliseen arviointiin kuljettajatiedot -palvelun 1) avaaminen ja 2) sen sulkeminen on perustunut sekä miten Liikenteen turvallisuusvirasto on huolehtinut tiedottamisesta näissä yhteyksissä. Lisäksi selvityksestä tuli ilmetä Liikenteen turvallisuusviraston jatkotoimet asiassa. Pyysin selvityksessä arvioimaan asiaa myös EU:n tietosuoja-asetuksen (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679, annettu 27 päivänä huhtikuuta 2016, luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta) valossa.

2 SELVITYS

Liikenne- ja viestintäviraston selvitys

Liikenne- ja viestintävirasto (31.12.2018 saakka Liikenteen turvallisuusvirasto) toimitti 4.2.2019 päivätyn selvityksen. Selvityksessä on esitetty muun muassa seuraavaa.

Julkiset kuljettajatiedot- palvelu on Liikenteen turvallisuusviraston toteuttama julkisten tietojen yksittäiskyselypalvelu. Palvelussa jokaisella on ollut mahdollisuus saada tietää palveluun pakolliseksi määriteltyjen hakuehtojen perusteella tiedot yksittäisen henkilön ajo-oikeuden ja ammattipätevyyden voimassaolosta.

Koska liikenteen palveluista annetun lain V osan 3 luvun 3 §:ssä tarkoitettujen yksittäisten tietojen hakeminen on säädetty jokaisen oikeudeksi, ei tietojen hakeminen edellytä ilmoitusta tietojen käyttötarkoituksesta tai käyttäjän tunnistamista.

Hakutoimintojen osalta Liikenteen turvallisuusvirastossa kiinnitettiin huomiota siihen, että palvelu ohjaisi asiakkaan ensisijaisesti tarkimman mahdollisen hakutekijän (henkilötunnus) käyttöön. Haettaessa tietoja muilla hakuehdoilla, ohjattiin asiakas antamaan riittävä määrä tarkentavia hakuehtoja pelkän nimitiedon lisäksi. Jos haku tunnisti palautuvaksi hakutekijöillä viisi tai vähemmän henkilöitä, pyysi palvelu valitsemaan oikean haettavan henkilön nimen ja syntymävuoden perusteella ja varmistamaan erikseen, että kysymyksessä on tosiasiasa tarkoitettu henkilö. Yhden kuin useamman samannimisen henkilön nimitiedon ja syntymävuoden näyttäminen palvelussa ei ole henkilötietojen massaluovutusta, vaan kysymyksessä on haettavan henkilön yksilöiminen lain vaatimalla tavalla. Yksilöinti tehdään tarpeettoman tiedon luovuttamisen välttämiseksi ja teknisesti se on toteutettu siten, että yksilöinnin yhteydessä ei luovuteta muita kuin palveluun laissa julkiseksi määriteltyjä tietoja.

Rekisterinpitäjänä Liikenteen turvallisuusvirasto on vastannut siitä, että kerralla on luovutettu vain yhden henkilön ajo-oikeutta koskevat tiedot ja tiedot luovutettiin vain silloin, kun henkilö on pystytty riittävällä tavalla yksilöimään. Haku on tullut syöttää täydellisenä ja vajaat haut on esitetty kooditasolla.

Julkiset kuljettajatiedot -palvelun käyttöliittymässä on ollut tekninen rajoite, jolla on pyritty estämään palvelun ohjelmallista käyttöä. Tämän avulla on pyritty varmistamaan, että palvelua on käyttänyt tosiasiasa luonnollinen henkilö ja että palvelussa on luovutettu tietoja vain yksittäin liikennepalvelulaissa tarkoitettulla tavalla. Tiedossa olevien käyttötietojen mukaan on voitu todeta, että palvelun käyttö on ollut tavanomaista ja käyttäjämäärät ovat olleet kohtuullisia.

Liikenteen palveluista annetun lain V osan 3 luvun 7 §:n 1 momentissa säädetystä yhteystietojen luovutuskiellosta huolimatta yksittäisluovutuksena voidaan antaa henkilön nimi sekä tiedot ajo-oikeudesta ja ammattipätevyydestä.

Jos henkilölle on merkitty väestörekisteriin väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 36 ja 37 §:ssä tarkoitettu turvakielto, tieto turvakiellosta päivittyy ohjelmallisesti liikenneasioiden rekisteriin. Haettaessa henkilön julkisia ajo-oikeus- ja ammattipätevyydestietoja henkilön nimellä ja kotipaikalla tai syntymäajalla, ei Julkiset kuljettajatiedot -palvelusta ole ollut mahdollisuutta löytää turvakiellon alaisia henkilöitä. Turvakiellollisesta henkilöstä on

voinut hakea tiedot ainoastaan henkilötunnuksella ja palvelussa on näytetty ajo-oikeus- ja ammattipätevyystiedot ilman turvakiellon alaisia tietoja, kuten henkilön nimi tai yhteystietoja.

Liikenteen turvallisuusvirasto ei ole informoinut rekisteröityjä erikseen Julkiset kuljettajatiedot-palvelun käyttöönotosta, koska henkilötietojen käsittely perustuu liikennepalvelulakiin ja liikenneasioiden rekisterin henkilötietojen käsittelystä on informoitu rekisteröityjä tietosuojaselosteella. Asiaa on arvioitu myös tietosuoja-asetuksen rekisteröityjen informointivelvoitteen näkökulmasta laajemmin. Tämän osalta on kiinnitetty huomiota muun ohella siihen, että tietoja käsitellään laissa säädettyllä tavalla ja että erityislainsäädäntö ei aseta erityisiä vaatimuksia tiedottamisvelvollisuuksien osalta.

Julkiset kuljettajatiedot-palvelu on aiheuttanut keskustelua tietojen luovuttamisen lainmukaisuudesta, tietoturvasta ja tietosuojasta. Esille on tullut muun ohella huoli siitä, että palvelussa voitaisiin käsitellä henkilötietoja koneellisesti tai että henkilötunnuksia ja muita henkilötietoja voidaan kerätä palvelusta väärin käyttötarkoituksiin.

Liikenteen palveluista annetun lain mukainen Julkiset kuljettajatiedot-palvelu julkaistiin ensimmäisen kerran 4.7.2018. Palvelun ensimmäisessä versiossa palvelu palautti haetun henkilön yksilöimiseksi henkilön syntymäajan. Sosiaalisessa mediassa heräsi keskustelu elokuussa 2018 ja myös tietosuojavaltuutetun toimisto sai yhteydenottoja palveluun liittyen. Liikenteen turvallisuusvirasto antoi asiassa selvitystä tietosuojavaltuutetun toimistolle 7.9.2018 ja myöhemmin lisäselvitystä 12.12.2018.

Liikenteen turvallisuusvirasto on reagoinut saamaansa palautteeseen ja arvioinut sekä kehittänyt palvelun hakutoiminnallisuutta. Palvelussa palautettavien henkilötietojen määrää on minimoitu siten, että palvelu olisi kuitenkin suunniteltuun käyttötarkoitukseensa nähden riittävä. Palvelusta julkaistiin 30.8.2018 päivitetty versio, jossa henkilön syntymäaika ei palautunut henkilön nimellä ja paikkakunnalla tai syntymäajalla haettaessa.

Syyskuussa Liikenteen turvallisuusvirasto sai yksittäisiä asiakaspalautteita palvelusta palautuvista tiedoista. Tämän lisäksi Viestintävirasto ilmoitti sille palvelusta havaitsemansa riskit. Samaan aikaan palvelusta tehtiin Liikenteen turvallisuusviraston johtamisjärjestelmän mukainen poikkeamahavainto. Tämän jälkeen palvelusta julkaistiin 11.10.2018 päivitetty versio, jossa haettaessa henkilön henkilötunnuksella, palvelu ei enää palauttanut henkilön nimeä kuten aiemmassa versiossa. Palvelu oli poissa käytöstä 30.10-15.11.2018 palvelussa havaittujen virheiden ja virheellisen versiojulkaisun vuoksi. Palvelu otettiin käyttöön uudelleen 15.11.2018.

Julkiset kuljettajatiedot -palvelu päätettiin sulkea 9.12.2018 siihen kohdistuneen uutisoinnin ja saadun palautteen perusteella tietosuojan ja -turvan varmistamiseksi. Palvelun sulkemisesta tiedotettiin Liikenteen turvallisuusviraston internet-sivuilla ja Twitterissä. Palvelun sulkemisessa oli viiveitä inhimillisen virheen vuoksi. Myöhemmin samana

päivänä virasto sulki varotoimenpiteenä koko sähköisen asiointipalvelujen kokonaisuuden. Myös tästä toimenpiteestä tiedotettiin viraston internetsivuilla sekä Twitterissä.

Liikenne- ja viestintäministeriö pyysi Viestintävirastolta ja Liikenteen turvallisuusvirastolta selvitystä Liikenteen turvallisuusviraston sähköisten palveluiden tietosuojasta ja lainmukaisuudesta. Lisäksi ministeriö pyysi Viestintävirastolta arviota Liikenteen turvallisuusviraston sähköisten palveluiden tietosuojasta ja tietoturvasta. Tässä yhteydessä Liikenteen turvallisuusvirasto julkaisi uutisen, jossa viitattiin ministeriön samasta asiasta antamaan tiedotteeseen.

Ministeriön pyytämien selvitysten valmistuttua 12.12.2018 Liikenteen turvallisuusvirasto antoi tiedotteen, jossa viitattiin ministeriön samasta asiasta antamaan tiedotteeseen. Virasto avasi 16.12. osan asiointipalveluistaan. Palveluiden avaamisesta ei tiedotettu erikseen, koska pyrittiin vähentämään palvelun ruuhkautumista ja palvelun sujuvaa käyttöä.

Julkiset kuljettajatiedot -palvelua ei julkaista uudelleen saman sisältöisenä kuin se on ollut ennen palvelun sulkemista.

Liikenne- ja viestintäministeriö on pyytänyt selvittämään viraston sähköisten palveluiden suunnitteluun, tuotantointiin ja ylläpitoon liittyvät käytännöt. Selvityksessä on pyydetty kiinnittämään erityistä huomioita tietosuoja- ja tietoturvakysymyksiin.

Muut käytettävissä olleet asiakirjat

- Viestintäviraston lausunto 12.12.2018 (Dnro 1448/4/2018),
- Liikenteen turvallisuusviraston selvitys 12.12.2018 (Dnro TRAFI/759948/04.04.05.03/2018),
- Viestintäviraston lausunto 18.12.2018 (Dnro 1448/4/2018),
- Liikenne- ja viestintäviraston väliraportit 27.5.2019 ja 27.9.2019 sekä loppuraportti 16.12.2019 (Dnro 1448/04/2018),
- Liikenne- ja viestintäviraston 18.11.2019 päivätyt tietosuojavastauksen lausunto ja muistio vaikutustenarvioinnista sekä muistio Julkiset kuljettajatiedot-palvelusta (TRAFICOM/118903/00.02.08/2019) ja
- liikenne- ja viestintäministeriön tiedotteet 19.12.2018, 28.5.2019, 1.10.2019 ja 16.12.2019 (ministeriön verkkosivuilla) sekä
- tietosuojavaltuutetun vastauskirje

3 RATKAISU

3.1 Asian käsittely muissa viranomaisissa

Liikenne- ja viestintäministeriö on tehnyt asiaan liittyen selvityksen Liikenteen turvallisuusviraston sähköisistä palveluista (hankenumero LVM015:00/2019, aikataulu 10.12.2018 - 16.12.2019).

Asiassa liikenne- ja viestintäministeriö pyysi 10.12.2018 Viestintävirastoa tarkastamaan ja antamaan ministeriölle asiantuntija-arvionsa Liikenteen turvallisuusviraston sähköisten palveluiden tietosuojasta ja tietoturvasta. Arvio pyydettiin tekemään läheisessä yhteistyössä tietosuojavaikuttetun kanssa. Selvitys annettiin ministeriölle kahdessa osassa. Ensimmäinen selvitys toimitettiin ministeriölle 12.12.2018. Alustavan selvityksen jälkeen Liikenteen turvallisuusvirasto tilasi Viestintäviraston pyynnöstä toisen laajemman palvelu- ja järjestelmäkokoisuuden jatkoarvioinnin. Viestintävirasto osoitti arvioinnille valvojan. Jatkoarvointi valmistui 19.12.2018. Ministeriö pyysi 1.1.2019 alusta aloittaneen Liikenne- ja viestintäviraston pääjohtajaa selvittämään viraston sähköisten palveluiden suunnitteluun, tuotantoon ja ylläpitoon liittyvät käytännöt.

Ministeriö edellytti 19.12.2018 antamassaan toimenpidepyynnössä Liikenne- ja viestintävirastoa kohdistamaan liikenteen keskeisiin palveluihin tietoturvallisuuden auditoinnin sekä raportoimaan, miten virastossa on kehitetty tietosuojaan liittyviä prosesseja ja miten virasto järjestää sisäisen tietoturvallisuuden ohjauksen. Tehtävänä oli myös tunnistaa ja raportoida loppuraportissa tietoturvallisuuden keskeisiä vähimmäisvaatimuksia ja toimenpiteitä, joita voidaan hyödyntää liikenne- ja viestintäviraston hallinnonalalla ja koko valtionhallinnossa. Valtionhallinnossa tietoturvan ja -suojan vähimmäisvaatimuksina tuli noudattaa lainsäädännön, asetusten ja vahti-ohjeistuksen sekä muiden riskiperusteisten viitekehysten vaatimuksia.

Ministeriö otti vastaan selvityksen ensimmäisen väliraportin 28.5, toisen väliraportin 30.9. ja loppuraportin 16.12.2019.

Väliraportti (päivätty 27.5.2019) sisältää johtopäätökset joulukuussa 2018 suoritettua tietoturvatarkastuksesta ja tuossa vaiheessa tehdyt toimenpiteet tietosuojan ja tietoturvan varmistamiseksi. Raportissa on kerrottu muun muassa, että Liikenne- ja viestintäviraston suorittamassa vaikutustenselvityksissä oli katsottu, että kevään aikana tehtyjen muutosten jälkeen palveluista luovutettavat tiedot ovat liikennepalvelulain mukaisia ja palveluihin tehtävät tekniset rajoitustoimenpiteet varmistavat palvelun käyttöä yksittäisluovutuksiin. Edelleen väliraportti sisältää jatkotoimenpiteet palvelualustan ja palveluiden kehittämiseksi, tietosuojaan liittyvien prosessien kehittämisen (kehittämisen toimintamalli, tietosuojan asiakaslähtöisyys ja tietosuojapolitiikka) ja viraston tietoturvallisuuden ohjauksen.

Toisessa väliraportissa (päivätty 27.9.2019) on kerrottu keskeiset muutokset suhteessa edelliseen väliraporttiin, johtopäätökset keväällä 2019 suoritettua johtamiseen ja päätöksentekoprosesseihin liittyvästä arvioinnista, toteutetuista tietoturva- ja tietosuoja- parantavista toimenpiteistä, tietoturva-auditoinnin tilanteesta sekä keskeiset löydökset virastoon elokuussa 2019 kohdistuneesta ISO 27001 -tietoturvallisuusstandardin sertifiointiauditoinnista. Viraston sähköisistä palveluista oli väliraportin ajankohtana vielä suljettuna muun muassa Julkiset kuljetustiedot -palvelu.

Loppuraportissa (päivätty 16.12.2019) on tuotu esille, miten Liikenne- ja viestintävirasto on soveltanut ministeriön toimenpidepyynnössä mainittuja vaatimuksia käytäntöön vuoden aikana saatujen oppien ja keskeisten havaintojen pohjalta tietoturvan, tietosuojan ja riskienhallinnan parantamiseksi. Raportissa on kerrottu myös keskeiset muutokset suhteessa edelliseen väliraporttiin sekä keskeisten palvelujen tietoturvallisuuden auditointien ja tarkastusten raportin hetkisestä tilanteesta. Raportissa on käsitelty myös muita prosessin aikana esiin nousseita yleisempiä huomioita. Raportista ilmenee muun muassa, että Liikenne- ja viestintävirasto oli 19.11.2019 avannut asiakkaille suljettuna olleen Julkiset kuljettajatiedot -sähköisen asiointipalvelun. Palvelu oli suunniteltu ja toteutettu päivitettyjen tietosuojan vaikutustenarviointien sekä tietoturvatarkastusten toimenpidesuosituksen pohjalta. Ennen palvelun käyttöönottoa oli toteutettu sovelluksen tietoturvatarkastus. Keskeisimmät tietoturvaan liittyvät toteutetut muutokset julkiset kuljettajatiedot -palveluun olivat palvelun siirto vahvan tunnistautumisen taakse ja hakupalvelun kyselykertojen rajoittaminen. Muutoksia oli kohdistettu myös palvelun lokitukseen, hakulogiikkaan ja palvelun palauttaman tietosisällön minimointiin.

Liikenne- ja viestintäministeriön kyseinen hanke on päätynyt viraston loppuraporttiin.

Liikenteen turvallisuusviraston Julkiset kuljettajatiedot -palvelua koskevaa asiaa on arvioitu myös tietosuojavaltuutetun toimesta. Tietosuojavaltuutetun toimistosta 21.7.2020 saatujen tietojen mukaan tietosuojavaltuutettu on käyttänyt asiassa yleisessä tietosuojasetuksessa säädettyjä korjaavia toimivaltuuksiaan. Asiassa tietosuojavaltuutetun puoleen kääntyneille tietosuojavaltuutetun toimistosta on lähetetty vastaus, josta ilmenee muun muassa seuraavaa.

Tietosuojavaltuutetun toimisto on ajalla 8.2.2018 - 27.12.2018 vastaanottanut lukuisia yhteydenottoja liittyen Liikenteen turvallisuusviraston Julkiset kuljettajatiedot -palveluun. Suorittaessaan toimivaltaansa kuuluvia henkilötietojen käsittelyn valvontatehtäviä, tietosuojavaltuutettu on tutkinut palveluun liittyvää henkilötietojen käsittelyä. Tietosuojavaltuutettu on ilmoittanut rekisterinpitäjälle havaitsemistaan asetuksen vastaisista käsittelytoimista, minkä johdosta rekisterinpitäjä on sulkenut kysymyksessä olevan palvelunsa 9.12.2018. Rekisterinpitäjä on ilmoittanut korjanneensa käsittelytoimiaan ja sittemmin palvelu on otettu käyttöön uudistettuna. Palvelu on jaettu kahdeksi eri palveluksi (Julkiset ajoneuvotiedot ja veron maksu sekä Julkiset kuljettajatiedot). Tietosuojavaltuutetun toimistossa ei ole vireillä tätä uudistettua palvelua koskevia valituksia (vastauskirje on päivätty 17.7.2020).

Edelleen vastauksessa on kerrottu, että tietosuojavaltuutettu on käyttänyt asiassa yleisen tietosuojasetuksen 58 artiklassa säädettyjä korjaavia toimivaltuuksia. Rekisterinpitäjälle on annettu henkilötietojen käsittelyä koskevaa neuvontaa. Rekisterinpitäjää on niin ikään ohjattu saattamaan käsittelytoimensa asetuksen säännösten mukaisiksi.

3.2 Arviointi

Julkiset kuljettajatiedot -palvelu on ollut Liikenteen turvallisuusviraston sähköinen julkisten tietojen kyselypalvelu, josta on määritellyillä hakuehdoilla ollut mahdollista hakea tiedot yksittäisen henkilön ajo-oikeuden ja ammattipätevyyden voimassaolosta. Kysymys on ollut yksittäiskyselypalvelusta ja se on perustunut liikenteen palveluista annetun lain V osan 3 luvun 3 §:n säännökseen (nykyisin lain 227 §). Säännöksen 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus yksittäisluovutuksena saada seuraavat tiedot: 3) etu- ja sukunimen, henkilötunnuksen tai muun yksilöivän tunnuksen perusteella tiedot henkilön oikeudesta kuljettaa liikennevälinettä tai muusta henkilöluvan voimassaolosta ja laajuudesta.

Julkiset kuljettajatiedot -palvelua on ennen sen 9.12.2018 tapahtunutta sulkemista arvioitu Liikenteen turvallisuusviraston lisäksi silloisessa Viestintävirastossa ja tietosuojavaltuutetun toimistossa. Palveluun kohdistuneen uutisoinnin ja viraston saaman palautteen perustella palvelu on mainittuna päivänä suljettu tietosuojan ja tietoturvan varmistamiseksi. Tämän jälkeen asiaa on selvitetty liikenne- ja viestintäministeriön toimesta edeltä ilmenevästi. Lisäksi palvelua on arvioitu tietosuojaasetuksessa tarkoitettuna kansallisena valvontaviranomaisena toimivan tietosuojavaltuutetun toimesta.

Siltä osin kuin asiaa on jo käsitelty näissä muissa viranomaisissa, kysymys on ennen muuta sen arvioinnista, miten ensisijaiset valvonnan järjestelmät ovat toimineet, eli valvonnan valvonnasta. Olen vuoden 2017 kertomuspuheenvuorossani (Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus vuodelta 2017 s. 26 - 30) käsitellyt valvonnan valvontaa ja siinä todennut, että valvonnan valvonta voi olla organisaation sisäisen laillisuusvalvonnan valvontaa tai valvonnasta vastaavan erityisviranomaisen valvontaa. Oikeuskirjallisuudessa totesin vanhastaan määritellyn oikeusasiamiehen tehtäväksi täydentää muuta valvontaa ja erityisesti varmistaa, että laillisuuden turvajärjestelyt toimivat tarkoitetulla tavalla.

Saatuani tiedon siitä, että tutkittavaksi ottamani asia on edeltä ilmenevästi vireillä myös muissa viranomaisissa, olen seurannut, miten asian käsittely on niissä edennyt ja mihin niiden selvitys- ja kehitystyö on johtanut. Käytettävissäni olleiden asiakirjojen perusteella Liikenteen turvallisuusviraston ja sittemmin Liikenne- ja viestintäviraston sähköisten palveluiden, mukaan lukien Julkiset kuljettajatiedot -palvelu, selvitys- ja kehitystyö on ollut varsin perusteellista käsittäen muun muassa useita tietosuojaa ja tietoturvaa parantavia toimenpiteitä ja kehittämismuotoja.

Käytettävissäni olevista asiakirjoista ilmenevän perusteella en enää katso aiheelliseksi arvioida asiaa siltä osin kuin se on jo ollut muiden viranomaisten arvioitavana ottaen tässä huomioon myös sen, mihin toimenpiteisiin nämä viranomaiset ovat toimivaltansa puitteissa asiassa päätyneet. Julkiset kuljettajatiedot -palvelu on nyttemmin otettu käyttöön uudistuneena niin, että siihen on tehty useita tietoturvaan liittyviä muutoksia.

Laillisuusvalvonnallisesta näkökulmasta katson kuitenkin vielä aiheelliseksi todeta menettelystä palvelua käyttöön otettaessa seuraavaa.

Perustuslain 21 §:n 1 momentti sisältää muun muassa viranomaismenettelyn asianmukaisuutta koskevan vaatimuksen ja lain 22 § julkiselle vallalle asetetun veloitteen turvata perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Muun muassa henkilökohtaista vapautta koskevan perusoikeussäännöksen, perustuslain 7 §:n 1 momentin, on oikeuskirjallisuudessa todettu pitävän sisällään oikeuden itsemääräämiseen, jonka eräänä elementtinä on tiedollinen itsemääräämisoikeus. Sähköisen hallinnon järjestämisessä on otettava huomioon asiakkaan lähtökohtainen oikeus omiin tietoihinsa eli niiden käytöstä määräämiseen. Perustuslain säännös sisältää myös jokaiselle oikeuden turvallisuuteen, josta on johdettavissa vaatimus sähköisen hallinnon tietoturvallisuudesta huolehtimiseen. Perustuslain 10 §:ään sisältyvän yksityiselämää suojaavan perusoikeussäännöksen on puolestaan todettu sisältävän sähköisen hallinnon järjestämisen kannalta ydinvaatimukset henkilötietojen suojasta eli tietosuojasta sekä luottamuksellisen viestinnän suojasta. Edelleen kirjallisuudessa todetun mukaan säännökset ovat kiinteästi sidoksissa vaatimukseen tietoturvallisuudesta huolehtimiseen, koska tietoturvalla luodaan edellytykset tietosuojan ja luottamuksellisen viestinnän suojan toteutumiselle. Tietosuojalainsäädännön tarkoituksena on antaa säännöt henkilötietojen asianmukaiselle käsittelylle. Säännökset antavat suojaa luonnollista henkilöä koskevien tietojen väärinkäyttöä vastaan sekä turvaavat henkilön oikeuden omiin tietoihinsa. (Tomi Voutilainen: Hyvän sähköisen hallinnon peruselementit, Helsinki 2007, s. 48 - .)

Saamani selvityksen perusteella Julkiset kuljettajatiedot -palvelusta on sen 4.7.2018 tapahtuneen julkaisemisen jälkeen 30.8.2018 ja 11.10.2018 julkaistu päivitettyt versiot, joissa palvelun palauttamia tietoja on muutettu. Syynä tähän on ollut palvelun tietoturvasta noussut keskustelu ja tietosuojavaltuutetun saamat yhteydenotot sekä jälkimmäisessä päivityksessä myös Viestintäviraston ilmoittamat havaitut riskit ja Liikenteen turvallisuusviraston johtamisjärjestelmän mukainen poikkeamahavainto. Ennen kuin palvelu on 9.12.2018 suljettu, se on lisäksi ollut poissa käytöstä 30.10. - 15.11.2018 välisen ajan muun muassa palvelussa havaittujen virheiden vuoksi.

Laillisuusvalvontakäytännössä on arvioitu viranomaisten tietojärjestelmille niiden käyttöönotossa asetettuja vaatimuksia. Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen on apulaisoikeusasiamiehenä ollessaan ulosoton Uljas-tietojärjestelmää koskevassa ratkaisussaan 31.5.2006 (Dnro:t 33/2/06 ja 34/2/06) todennut, että laillisuusvalvonnan kannalta on keskeistä, että järjestelmä ei käyttöönotettaessa täyttänyt asianosaisten oikeusturvan ja asianmukaisen viranomaistoiminnan vaatimuksia. Poliisin automaattista kameravalvontajärjestelmää koskeneessa (ruotsinkielisessä) päätöksessään 8.11.2010 oikeusasiamies Jääskeläinen (Dnr 2523/4/08) on puolestaan todennut, että aikatauluihin liittyvät paineet uuden järjestelmän käyttöön ottamiselle voivat toisaalta osaltaan johtaa siihen, että järjestelmä otetaan käyttöön keskeneräisenä, ja sitä

parannetaan ajan mittaan käytöstä saatujen kokemusten myötä. Oikeusasiamies korosti, että aikataulusyillä ei voida oikeuttaa järjestelmän käyttöönottoa, jos siihen liittyy yksilön perusoikeuksien kannalta merkittäviä puutteita sekä totesi sen olevan tärkeää, että ilmenneisiin epäkohtiin myös tosiasiallisesti puututaan. Laillisuusvalvonnan näkökulmasta asiassa oli olennaista se, että tämänkaltaisia tietojärjestelmiä ei oteta käyttöön perusoikeuksien näkökulmasta keskeneräisinä. Ratkaisussaan oikeusasiamies katsoi, että sisäasiainministeriön poliisi-osasto oli hyväksyessään otettavaksi käyttöön tietojärjestelmän, joka ei ollut toiminut kielelliset perusoikeudet yhdenvertaisesti toteuttavalla tavalla, aiheuttanut kielilain vastaisten asiakirjojen syntyminen automaattisessa liikennevalvonnassa.

Totean sen olevan olennaista, ettei esimerkiksi sellaisia tietojärjestelmiä, joista tässä omassa aloitteessani on kysymys, oteta käyttöön myöskään niin, että järjestelmä on tietoturvan tai tietosuojan kannalta arvioiden keskeneräinen.

Edellä asian käsittelystä muissa viranomaisissa lausumani perusteella ja ottaessani huomioon tehdyt toimenpiteet katson, ettei asiassa ole tältäkin osin enää aihetta laillisuusvalvojan enempiin toimenpiteisiin.

4 LOPPUTULOS

Lähetän tämän ratkaisuni tiedoksi Liikenne- ja viestintävirastolle.